

Faiq Ələkbərlı
*AMEA Fəlsəfə
İnstitutunun
aparıcı elmi işçisi,
dosent, fəlsəfə üzrə
fəlsəfə doktoru*

27 sentyabrda terrorçu, faşist Ermənistanın işğal altında saxladığı torpaqlarımızda (Ağdam, Fizulı, Ağdərə, Cəbrayıl, Kəlbəcər, Şuşa, Xankəndi və b.) Azərbaycanın antiterror hərbi əməliyyatlarına başlaması hər bir azərbaycanlının, Azərbaycan türkünün hədsiz dərəcədə sevincinə səbəb oldu. 26 illik atəşkəsdən sonra (1994-cü il may) Azərbaycan ordusunun düşmənin təribatına qarşı əks hücumu başlayıb qanuni haqqını ortaya qoymağa başlaması illərdir gözlənilənlərin gerçəkləşməsi deməkdir. Hər şeydən əvvəl, antiterror hərbi əməliyyatlarının başlaması Azərbaycan xalqının ruhunun oyanışı, psixoloji sindromun aşılması idi. Bu isə yalnız 10 milyonluq Quzey Azərbaycan xalqının deyil, bütövlükdə 50 milyonluq azərbaycanlının ruhunun oyanışı olub, yeni bir mərhələnin başlanğıcı oldu.

"Atəşkəs"ə qədər təqribən baş verən 13-14 günlük antiterror hərbi əməliyyatları çərçivəsində Azərbaycan ordusu bir şəhər (Cəbrayıl), bir qəsəbə (Hadrut), 34 kənd olmaqla ümumilikdə 36 məntəqəni və bir sıra önəmli yüksəklikləri düşmən tapdığından azad etməyi bacardı. Bu müddət ərzində Azərbaycanın haqlı davasını Türkiyə, Pakistan, Ukrayna, İsrail, Əfqanıstan, Bosniya, Gürcüstan və digər dövlətlər dəstəklədiyi halda, Ermənistanın yanında yer alan ölkələrin başında isə Fransa, Yunanıstan və başqaları gəldi.

Vətən müharibəsinin 13-cü günündə İndiyə qədər özünü bitərəf göstərən Rusiya dövlətinə girdi və Moskvada 3 tərəfli danışıqlar masasını təşkil etdi. Rusiya, Azərbaycan və Ermənistan arasında 9 oktyabr axşam saatlarında başlayan danışıqlar 10 oktyabrın erkən saatlarına (təxminən 11 saata yaxın) qədər davam etdi və nəticədə bir bəyannamə ortaya çıxdı. Qeyd edək ki, hələ 9 oktyabr axşam saatlarında Moskvada "atəşkəs" danışıqları başlayarkən Facebook səhifəmizdən aşağıdakıları yazmışdıq: "Erməni terrorçuların bir nəfərə qədər Azərbaycan torpaqlarından rədd olmadan atəşkəs ola bilməz!". Bu cür yazmışımız təsadüfi olmayıb daha çox gerçəkliyi ifadə edirdi. Çünki artıq hər bir azərbaycanlı erməninin hansı sifətə malik olmasını çox yaxşı bilir. Ona görə də, həmin zaman yazdığımız digər bir statusumuzda deyirdik: "Erməni şəərəfsizlərlə bir masada oturmaq nəyimiş? Bu pislikləri ancaq və ancaq döyüş meydanında cəhənnəmə göndərmək var ikən!".

Bir sözlə, Moskva danışıqlarından əsasən, yaxşı bir şey gözləməyirdik. Bizcə, Moskva bu dəfə də Azərbaycana münasibətdə ikili mövqeyini ortaya qoyurdu. Belə ki, 10 oktyabr səhər saatlarında elan olunmuş 4 maddəlik "atəşkəs" bəyannaməsi Azərbaycanın İndiyə qədər sürdüüyü şərtlərin xeyli qisminin nəzərə alınmadığını ifadə edirdi. Bu anlamda 10 oktyabr səhər saatlarında Moskvada ortaya qoyulan "atəşkəs" xəbərini alınca yazdıq: "Azərbaycanın şərtləri qəbul edildimi ki, atəşkəs elan olundu? Bunun xalq qarşısında rəsmi açıqlaması olmalıdır".

Əslində, həmin an bu cür yazmışımıza əsas səbəb Türkiyənin masada olmaması, üstəlik Fransanın isə

ATƏT Minsk qrupunun həmsədri kimi saxlanılması idi. Eyni zamanda, Azərbaycanın dövlət başçısı İlham Əliyevin şərtlərindən biri olan Ermənistanın işğalçı ordusunun müəyyən bir cədvəl əsasında Azərbaycan torpaqlarından çıxarılması da bu "atəşkəs" bəyannaməsində yer almamış idi. Ona görə də, həmin gün başqa bir statusumuzda yazırdıq: "Özəlliklə, əgər Türkiyə bu danışıqlarda əsas rol almayacağına və Ermənistan işğal edilmiş torpaqlarımızdan rədd olmağa başlamayacağına, bu atəşkəs ancaq düşməne yarar!".

Eyni zamanda, Fransa ilə də bağlı mövqeyimizi də açıq şəkildə ifadə edirdik: "Azərbaycana açıq şəkildə düşmən, Ermənistanı hamı kimi yanaşan Fransanın ATƏT Minsk qrupunun həmsədri kimi qalması yolverilməzdir! Rədd olsun Fransa! Yaşasın Türkiyə!".

"Tək millət iki dövlət" kimi ifadə etdiyimiz Türkiyəyə münasibətdə deyis-

ma da ondan ibarət oldu ki, 2018-ci ildə Ermənistanı inqilab yolu ilə hakimiyyətə gətirən Nikol Paşinyan sələflərindən fərqli olaraq Madrid prinsiplərinə də qəbul etmək istəmiş, üstəlik 7 şərt irəli sürmüş. Həmin şərtlər də açıq-aydın qondarma Dağlıq Qarabağ rejiminə beynəlxalq səviyyəli müstəqillik verilməsini ortaya qoymuş, ona təminat istəmiş və s. Ən vacib məsələ də odur ki, bunun reallaşmayacağı şəkildə Dağlıq Qarabağ torpaqlarını Ermənistanla birləşdirəcəyi ilə hədələmiş və bundan da çıxış edərək, həyasızcasına "Qarabağ Ermənistanıdır" ifadəsini işlədilmiş. Məhz Paşinyanın bu cür hərəkətləri və açıqlamaları Azərbaycanı işğal altında olan öz torpaqlarını xilas etmək üçün antiterror hərbi əməliyyatlara başlamağa sövq etmişdir.

Ancaq savaşa 13-cü günündə dövlətyə girib 14-cü günündə "atəşkəs"ə nail olan Moskvanın bu gedişi bir çoxları kimi mənə də üzümüzdür. Bunun

menistan deyil, eyni zamanda rəsmi Moskva və onun rəhbərləri ilə bağlıdır. Məhz, Moskvaya etimad etmədiyimiz üçün yazırdıq: "Lavrov kimdir Azərbaycan adından danışıq?! O, ancaq Ermənistanın adından danışa bilər! Atəşkəsə yox, antiterror hərbi əməliyyatlarına hə, deməliyə! Bir qanş torpağımız belə, işğal altında qala bilməz!". Yaxud da: "Moskva atəşkəsi, atəşkəsdən daha çox Azərbaycanı haqlı davasından zorla əl çəkməkdir!".

Əslində "humanitar atəşkəs" in ilk saatlarından erməni terrorçuların işğal altına girdi. "Erməni terrorçuların atəşkəsə əməl etmədi! Müdafiə Nazirliyi: "Tərtər və Ağdam rayonlarının ərazisi düşmən tərəfindən atəşkəsə tutulur!". Hər şey aydındır! Müqəddəs yolunuza davam etməliyə! Yaxud da: "Təqribən 3 saat ərzində atəşkəs dəfələrlə pozulub! Erməninin və himayədarlarının qandığı bir variant var: antiterror hərbi əməliyyatlarına davam edib, si-

sində azyaşlı uşaqlar və qadınlar da var.

Bu, bir dəhşətdir! Əslində bundan sonra "atəşkəs"ə son verilməsi qənaətdəyədim və indi də eyni düşüncədə qalırıam. Məhz bu qənaətdən irəli gələrək yazırdım: "Humanitar atəşkəs"den faydalanan erməni terrorçuların bir tərəfdən sivil insanları qətl etməyə davam edərkən, digər yandan silahlandırılır! Ona görə də, Azərbaycan ordusu sonuncu terrorçunun məhvinə qədər zəfər yürüşünə davam etməlidir!".

Üstəlik, insanlarımız arasında şayiə yayılır ki, Ermənistanı bu cür qətiyyətlə sövq edən Rusiyanın məqsədlərindən biri də müxtəlif vasitələrdən istifadə edərək bölgəyə öz qoşunlarını yeritməkdir. Mən də, bunu nəzərə alaraq növbəti statusumda yazırdım: "Rusiya zorla Azərbaycan torpaqlarına sülhməramlı adı altında qoşun yeridə bilməz. Əgər çaşıb bu bu addımı atarsa, o zaman qarşısında Türkiyəni gör-

Savaş və "atəşkəs" arasında...

məz mövqeyimiz konkret idi: "Azərbaycan xalqı Qarabağ məsələsində Türkiyənin danışıqlar masasında olması iradəsini ortaya qoymalıdır!". Əslində Fransanın ATƏT Minsk qrupunun həmsədriyindən uzaqlaşdırılması ilə yanaşı, Türkiyənin isə həmsədriyə gətirilməsi istəyi təsadüfi deyil. Azərbaycan xalqı hər zaman bu fikirdə olmuş, son zamanlarda Azərbaycan hökumətinin rəsmiləri tərəfindən də bu məsələ sıx şəkildə səsləndirilməyə başlanmışdır. Xüsusilə, dövlət başçısı İlham Əliyevin savaşa günlərində Fransaya olan kəskin etirazı ilə yanaşı, Türkiyənin dünyanın güclü dövlətlərindən biri kimi artıq bu danışıqlarda və ümumiyyətlə Cənubi Qafqazda gedən proseslərdə yaxından iştirakını vurğulaması önəmli məqam idi.

Ancaq bütün bunların fonunda Moskvada humanitar, ya da insani anlamda bir "atəşkəs" in ortaya çıxması, üstəlik Türkiyənin burada yer almaması və ATƏT Minsk qrupunun tərkibinin dəyişməməsi, sadəcə baza prinsiplərinə (Madrid prinsipləri) qayıdılması qərarına gəlməsi ortaya çıxdı. Bizim yuxarıda tələb etdiyimiz rəsmi açıqla-

ma da daha sonra başqa bir statusumuzda yazırdıq: "14 gün öncə sevincə başlayan günü yarımçıq qoymağa haqqımız qoxdur. Bunu, bizlərə heç kəs bağışlamaz". Eyni zamanda, onu da ifadə edirdik ki: "Bu günə qədər Vətən müharibəsinin vacibliyindən danışanların çoxu, artıq sülh göyçünləri olub yaltaqlıq üçün sıraya dünməlidir!".

Ümumilikdə, bunu ifadə etməkdə məqsədimiz ümitsizlik və pessimizm deyil, İndiyə qədər başımıza gələnlərdən dərs almağımız idi. Atalarımız demişken: "Başına gələn, başmaqçı olar". Ona görə də, hesab edirik ki, başladığımız müqəddəs işi yarımçıq qoymamalı, düşmənin əlinə əlavə fürsətlər verməməliyik. Özəlliklə də, burada oyanmış milli ruh məsələsinə diqqət çəkdir, bunun üçün də yazırdıq: "Azərbaycan xalqının oyanmış ruhunun sındırılmasına bir daha yol vermək olmaz! 50 milyonluq Azərbaycan xalqının oyanışı Qarabağa bağlıdır! Biz, Qarabağ işğalından tam azad olunmadan atəşkəsə yox deməliyik!".

Şübhəsiz, "atəşkəs" məsələsində əsas inamsızlığımız yalnız terrorçu Er-

menistan deyil, eyni zamanda rəsmi Moskva və onun rəhbərləri ilə bağlıdır. Məhz, Moskvaya etimad etmədiyimiz üçün yazırdıq: "Lavrov kimdir Azərbaycan adından danışıq?! O, ancaq Ermənistanın adından danışa bilər! Atəşkəsə yox, antiterror hərbi əməliyyatlarına hə, deməliyə! Bir qanş torpağımız belə, işğal altında qala bilməz!". Yaxud da: "Moskva atəşkəsi, atəşkəsdən daha çox Azərbaycanı haqlı davasından zorla əl çəkməkdir!".

Ümumiyyətlə, savaşa və "atəşkəs" arasında qalmağımızı belə qiymətləndirirdim: "Artıq heç bir atəşkəsdən, humanitar ya da qeyri-humanitar söhbət gedə bilməz! Ermənistan terror dövlətidir! Bu şəərəfsizləri və himayədarlarının qandığından dildən başa salmalıyıq! Qarabağ Azərbaycandır!".

Bütün bunlarla yanaşı "atəşkəs"ə bağlı bir məqamı da vurğulayırdım: "Moskva "atəşkəs"inin bir məqsədi də odur ki, Azərbaycan ordusu irəliləməsin və əvvəlki kimi yalnız müdafiə olsun! Ümid edirəm ki, Azərbaycan rəhbərliyi məsələni bilir və ordumuzun irəliləyişi davam edir! Qarabağ Azərbaycandır!".

Yuxarıda da qeyd etdiyim kimi, Gəncə faciəsindən sonra "atəşkəs" in qalmasının mənasızlığına inanırdım: "Gəncə faciəsindən dərhal sonra Azərbaycan "atəşkəs" in bitdiyini və antiterror hərbi əməliyyatlarına davam etdiyini bəyan etməli idi! Bu, bizim təbii haqqımız idi! Ən yaxşı müdafiə hücumudur!". Yaxud da: "Şəhidlərimizin qanı, şəhidlərimizin ruhu bizlərə savaşa davam deyir, "atəşkəs"ə yox!".

Əslində bu səhər də (12 oktyabr) savaşa və "atəşkəs" məsələsi ilə bağlı mövqeyimdə hər hansı bir dəyişiklik olmadı: "Humanitar, ya da qeyri-humanitar fərq etməz, bu "atəşkəs" uzun sürməməlidir! Ərazi bütövlüyümüz bərpa olunmadan yaşanan bir saatlıq atəşkəs belə, bizlərə başaşağılıqdır, təhqirdir! Atəşkəsə yox, müqəddəs savaşa davam deməliyik!". Yaxud da: "Terrorçu dövlətin təmsilçiləri ilə eyni masa arxasında oturmaqdansa, döyüş cəhəsinə ona qan qusdurmaq, yerlə bir etmək lazımdır!".

Beləliklə, hesab edirik ki, bu "atəşkəs" formal olsun, ya da qeyri formal olsun uzun sürə bilməz. Çünki terrorçu Ermənistan dövləti qətiyyətinə buna əməl etməz və etməyəcəyi də bellidir. Ona görə də, bizim üçün dəyişməyən bir hədəf var: BMT-nin tanıdığı 86, 6 min kv.km əraziyə sahib çıxmaq! Hər şeyi döyüş meydanında həll etməliyik! Bu məsələdə bütün azərbaycanlılar bir yumruq olub, qələbə əzmini davam etdirirlər.

Qarabağ Azərbaycandır!!!
Şuşada, Qarabağda görüşənə qədər!!!